

познавательного интереса учеников. Показаны результаты изучения мотивации обучения учащихся 7-х классов.

Ключовые слова: *познавательные мотивы, познавательный интерес, экспериментальные задания.*

Viktoriia Buzko. *The experimental assignments efficiency as a mean of forming of cognitive interests of students in physics classes.*

The problem of formation of the cognitive interest of pupils while studying Physics in the 7th form is described in the article. The significance of doing experimental tasks for increasing cognitive interest of pupils is revealed. The results of the motivation of studying research of the pupils of the 7th forms are given.

Key words: *cognitive motives cognitive interest, experimental tasks.*

УДК 811. 161. 2

О. М. Вікторіна

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ЕКСПЕДИЦІЙ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ АРЕАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У розвідці розкрито особливості організації місцевих експедицій дітей під час збору локальних фразеологізмів. Наголошено на значимості залучення школярів до цього виду діяльності. Запропоновано авторський питальник для збору ареальних фразеологізмів. Описано основні принципи їх дослідження. Акцентовано увагу на важливості і необхідності їх збору.

Ключові слова: *фразеологія, діалектологія, степові говірки, навчально-дослідницька діяльність дітей, питальник, місцева експедиція.*

Постановка проблеми. Фразеологія – порівняно молода наука. За останні півстоліття вона стала окремою лінгвістичною дисципліною. Як зазначає дослідник народної фразеології В. Мокієнко, «особливого значення для проникнення у святе святих національного фонду набуває діалектна, народна фразеологія» [13, с. 3]. Видатні українські фразеографи підтримують і продовжують цю думку: «Фразеологізми є специфічними мовними формулами, картинами світу із закодованою інформацією про минуле, наших предків, їхній спосіб сприйняття світу та оцінку всього суцього; вони акумулюють культурні потенції народу, тільки йому притаманним способом маніфестують дух і неповторність ментальності нації» [14, с. 8]. Отже, актуальним є питання всебічної розробки фразеологічної динаміки ареалів. Дослідження локальної фразеологічної системи передбачає комплексний аналіз виявлення як лінгвістичних, так і позамовних факторів її становлення.

Усі дослідники фразеологізмів користуються власними питальниками. Та, мабуть, і неможливе створення універсального, який би був доречним для всіх регіонів і влаштував би всіх фразеографів. Тому ми при зборі матеріалу також застосовували авторський питальник. При його розробці керувались засадами діалектологічних і фразеологічних концепцій попередніх дослідників [6; 7; 9; 11; 13]. Програма для збору фразеологізмів побудована переважно у формі питань – відповідей, із ціллю кращого розуміння і сприйняття матеріалу після питань подаються приклади.

Оскільки одній людині, безумовно, дуже важко якісно обстежити певний ареал, то при збільшенні кількості дослідників ареальна фразеологія тільки б виграла. Школярі, в свою чергу, навчалися б любові до рідного слова, поваги до національної ментальності, адже фразеологічний склад мови тісно пов'язаний із культурою та світоглядом народу. Необхідність проведення таких досліджень та залучень до них школярів зумовлюється і екстралінгвальними факторами, оскільки сучасний ритм життя, в тому числі і науково-технічний прогрес, викликає прискорену архаїзацію мовних одиниць, що призводить до поступового зникнення з ужитку певних груп фразеологізмів. Важливим у цьому процесі також «є отримання основних знань про методики і методи досліджень. Навчаючись у науковій секції, беручи участь у науково-практичних конференціях, працюючи безпосередньо на експериментальних об'єктах, учень вчиться самостійно формулювати свої висновки, думки, отримує навички ведення дискусії, захисту власної позиції» [10, с. 15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі спостерігається активізація досліджень фразеологізмів українських говірок. Фразеографічний опис західнополіських представлено у працях Г. Аркушина [2], поліських – Г. Доброльози [6, 7] та ін., лемківських Східної Словаччини – Н. Вархола та А. Івченка [3], східноподільських – Т. Доленка [8], західноподільських – Н. Коваленко [9] та ін., східнослобожанських і степових говірок Донбасу – В. Ужченка і Д. Ужченка [13] та ін., нижньонадніпрянських – В. Чабаненка [15] та ін.

Проте в українській діалектології відсутні цілісні дослідження фразеологізмів у степових і суміжних говірках Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. У деяких авторських розвідках зафіксовано певну частину цих мовних знаків [4; 5] та ін.

Мета статті. Розробити і запропонувати для подальшої апробації авторський питальник для збору фразеологізмів. Його зможуть використовувати аспіранти, здобувачі, студенти при дослідженні ареальних фразеологізмів; вчителі-словесники при вивченні тем «Діалектологія», «Фразеологія»; школярі загальноосвітніх навчальних закладів під час навчально-дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. При зборі матеріалу важливими вважаємо такі принципи:

- 1) матеріал бажано фіксувати аудіографічно;
- 2) при відсутності відповідної техніки – графічно;
- 3) всі фразеологічні одиниці необхідно записувати транскрипцією відповідно до мовлення респондентів;
- 4) в усіх словах обов'язково ставити акцент;
- 5) фіксувати всі фонетичні, морфологічні, лексичні дублети;
- 6) обов'язкова вказівка на місце фіксації фразеологічної одиниці;
- 7) під терміном «фразеологізм» розуміти «нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак» [1, с. 770];
- 8) важливо охоплювати всі вікові категорії населення: людей похилого віку, які постійно живуть у певному населеному пункті, людей середнього віку, молодь; це дасть змогу, з одного боку, виявити застарілі явища, а з іншого – відстежити зрушення, новоутвори, які з'явилися у мовленні в останні роки.

Питальник

Схожий: з татка ї латка... **Зовсім не схожий:** як сви́н'а на паровоз, як со́ва проти орла... **Дуже високий:** як фо́нарь, як лобо́да... **Дуже високий, міцний чоловік:** як тр'охд'верний шка́ф, як ра́ма... **Дуже низький:** метр у́ приж'ке, п'ів Івана... **Людина, яка має зайву вагу:** як то́варний поїзд з г'рузом, як три сно́пи у́куп і... **Жінка, яка має зайву вагу:** як цар'пу́шка, три хати і млин... **Дуже худий:** ске́лет і метр ш'кури... **Дуже худа жінка:** як до́шка двади́'атка, н'і ко́ж і н'і ро́ж і... **Дуже худий чоловік:** як г'возд'... **Велика нога:** хоч гус'и́н да́ви, со́рок п'ятити́ розто́птанити... **Лисий:** як д'ід Саф'рон... **Погана зачіска:** на голо́в і кури не́суц'а, т'риста двадц'ат'... **Дуже гарне волосся:** як к'інс'ка г'рива... **Рідке, погане волосся:** три воло́сини... **Дівчина (жінка), яка має рідке, погане волосся:** як в'іу́ц'а об'ску́бана... **Некрасивий, невродливий:** бри́дко ї дво́ма пали́ч'ками у́з'ати, на об'лич'і чор'ти го́рох мо́лоли... **Дуже негарна жінка:** кра́сива як ко́била сива, як сви́н'а п'ід лопу́хом... **Дуже красива людина:** як писаний (а), як з ікони змал'ували... **Дуже красива жінка:** як ар'т'істка, як куколка... **Дуже красивий чоловік:** як ар'т'іст... **Дуже гарний чоловік:** як о́рел... **Дуже брудний:** на н'ому (н'ій) о́дежа аж ла́маец'а, як сви́н'а у́ марме́лад'і... **Дуже брудні вуха:** хоч г'реч'ку с'ї, на́че с'вин'і ночували... **Брудне волосся:** як те́л'а обли́зало, як са́лом на́мазане... **Брудні нігті:** хоч ре́д'іску са́ди... **Смаглявий:** як ка́за, як нац'мен... **Дуже білий:** як у по́греб'і си́д'ів (ла)... **Голова неправильної форми:** голо́ва як дин'а... **Криві ноги:** як на ци́стерна́ і з Дал'н'ого Вос'тока йїхала... **Людина, яка шкандибає:** руб двадц'ять... **Людина з великими губами:** темби як ва́реники, Лобо́да но́ме'р два... **Людина з великими вухами:** вуха як ба́нани... **Людина з великим носом:** н'іс як бара́бол'а... **Людина з великими витрішкуватими**

очима: 'оч і йак у 'жаби... **Розумна людина:** 'вундер 'к'індер, йак три 'еу'рейї і сви'н'а 'упри'дачу... **Зарозумілий:** 'вумний йак 'вутка... **Дивакуватий чоловік:** А'л'оша М'іт'ін друг, чо'тири вал'ти і 'ус'і ко'зирн'і, з Козо'дойїуки, ро'дила ко'рова та не" обли'зала, се"ло два ча'са 'ноч'і... **Дивакувата жінка:** 'Дун'ка з трудо'д'н'ами, К'лава із вок'зала, блон'д'інка 'у ква'драт'і... **Не розуміти:** йак ко'за в апел'синах, дл'а тих / хто 'у ска'фандр'і... **Відсутність музичного слуху:** зави'вайе йак к'іт на іме'нинах... **Багато хотіти:** г'ланди ва'рен':ам не" на'мазат'?... **Сильно любити:** йак сви'н'а гар'буз... **Сильно не любити:** йак ци'бул'у 'п'ісл'а 'чайу, йак с'іл'одку 'п'ісл'а 'чайу... **Сильно любити тварин:** ко'т'ача 'мати... **Сильно хотіти:** не" 'хоче / йак с'тарец' ко'п'їки, йак дур'ний бо'роц':а... **Сильно не хотіти:** 'хоче йак 'циган п'ід дошч, 'хоче йак 'циган 'торбу загу'бити... **Недоречно або без смаку одягнений:** 'у тру'сах і 'у шл'ап'і, йак к'іт 'у кар'тошку... **Дуже довгий одяг:** йак 'у к'ірейї... **Дуже короткий одяг:** йак п'ідст'реле"ний ... **Пересуватися дуже швидко:** йак 'голий 'балкойу, л'їтати йак 'в'іник... **Недоречно поспішати:** йак 'голий з куку'рудзи, йак ко'рова оче"рето... **Пересуватися дуже повільно:** і'де і моло'ко на голо'ві 'кисне... **Довго не йти:** з'гай'а'с'а йак Те"рент'її на ф'ронт'і ... **Переміщатися дуже необережно:** йак 'возом 'їїхати... **Переміщатися автоматично:** на автоп'їлот'і... **Йти пішки:** на топ'тобус'і... **Довго ходити:** п'їти 'у Па'риж 'чере"з Па'у'лиш, 'у З'нам'янку 'чере"з О'десу... **Не поспішати:** йак жид на в'їїну... **Піти звідкись:** а'м'іл'-ха'м'іл' чагарни'ками... **Не піти нікуди:** до 'Бен'і на ко'узанку, ко'з'і на пе"тел'ку... **Не знати куди йти, що робити:** йак сл'їпа ко'била в оче"рет, хто ку'ди / а 'яа 'у зе'лену куку'рузу... **Йти гарно:** так 'пише / шчо бе"з пе"ре"водчика не" прочи'тайеш... **Йти негарно:** і'де аж 'пише / а 'почерк та'кий по'ганиї... **Сутулитися:** йак знак воп'роса... **Старий:** аж п'ісок 'сипе"ц':а, 'в'іниками 'пахне... **Стара жінка:** 'дама 'у ва'сил'ках, 'дама 'у нафта'л'ін'е... **Дуже прямий:** йак же"р'дину ко'ут'ну'у (ла)... **Дуже голодний:** киш'ки сва'р'ац':а... **Переїсти:** на'її'с'а йак г'іма'лайс'кий ве"д'м'ід', йак на т'рет'її ден' с'вад'би... **З'їсти кислого:** аж А'мерку 'видно... **Дуже мерзнути:** за'мерзнути на к'їза'к, за'мерз йак со'бака... **Дуже жарко:** гороб'ци 'х'ека'ут / ас'фал'т 'р'епайец':а... **Дуже сильна втома:** 'наче це"мент но'сили... **Важко працювати:** йак н'егр на план'тац'її... **Сильно занятий:** д'їло'у йак у Ш'верника, п'рати / ва'рити / бо 'за'ўтра Ве"лікден'... **Нічого не робити:** бам'бук ку'рити, св'ат'і 'ліндики... **Дуже чутко спати:** йак 'зайец' п'ід ме"ж'ейу... **Дуже міцно спати:** йак за'битий, спит' йак 'п'ісл'а 'макової ку'т'і... **Недочувати:** глу'хих пове"з'ли, пов'ит'а'гаї ба'нани з вух, глу'хим за 'л'ісом мед да'їут'... **Спати:** да'вит' на 'масу... **Безсоння:** в 'оч'і 'наче сирни'ки по'ўста'їл'али... **Померти:** п'їти на Йе'горову 'Гору, в'ідне'сли до 'баби О'нис'ки, 'кеди заве"р'нути... **Неякісно зробити:** ко'му 'руку / ко'му 'ногу, за'мазати сл'їпим 'оч'і, за'л'апати 'оч'і... **Неефективно робити:** на 'Кийїу 'чере"з

Одесу, на площу Кірова чере^з Знам'янку... Нічого не робити: пл'уват' і ловит'... Робити безглузду роботу: кур'ам лати мити, свин'ам зуби чистити... Довго щось робити: собак т'агнути... Робити щось несвоєчасно: дощ іде / а ми скир'туйем... Дуже нещаслива людина: ве^зе йак у'топле^ннику... Дуже щаслива людина: шчаслива йак сви^н'а у с'пас'їуку... Сваритися з кимсь: б'їуц':а йак лис'ї кон'ї... Погроза: по'ч'ом у Знам'яну'ї рube^нройід... Сильно принизити: опу'тит' ншиче п'л'їнтуса... Необхідність віддяки: су'ха ложка рот де^нре... Говорити неправду: у тебе папа ди'ректор макарон:ої фабрики? Нічого не заробити: йак циган в Лвана... Не дійти спільної згоди: о'дин у л'їс'ї / а два у стр'їс'ї... Робота, яка потребує більших зусиль: це то'б'ї не^н мило у таз'їку га'н'ат'... Втручатися не в свою справу: на і мо'їу баноч'ку на кислу ка'пусту... Відсутність чоловіка: ка'гла убила, к'воч'ка убила... Дуже далекі родичі або й узагалі не родичі: Ва'сил' баб'ї се^нстра у первих... Право вільного вибору у діях: з Богом / Парас'у / поки трам'вайї ход'ат'... Не шуміть, тихо: і к'їшка лапої не^н ходи... Сильно бити: йак ста'ре в'їдро, йак сно'па у голо'доўку... Завдати моральної, матеріальної, психологічної шкоди: зр'їу'н'ати з ас'фал'том... Хтось образився: на об'їже^нних бал'кони падаїут'... Погодитися з кимсь: і не^н ка'жи /ку'ма / са'ма воїен:их л'убл'у... Не погодитися з кимсь: не^н см'їши моїї п'їдо'кови... Відповідь не невігідну пропозицію: гур-гур ста'ра з печ'ї / а / це ви / мамо... «Тобі ще прийдеться»: приїде в іїна / по'просиш пом'їдори... Відповідь на хвастоці: моло'дец' / на Паску крашанку дам... Бідна людина: н'ї хати н'ї лопати... Бідна, але хвастовита людина: босиї / голий і п'їдпе'резанїї... Мати багато боргів: у дол'гах йак у шов'ках... Приділяти велику увагу чомусь незначному: носиц':а йак баба з мош'чами... Приділяти велику увагу чомусь: носиц':а йак курка з кур'чатами... Займатися безглуздою справою: мит' кур'ам ноги, г'ладит' шнур'ки... Людина обмежена у своїх діях: йак те^нл'а на п'рив'яз'ї... Відповіді на питання «Куди ти йдеш?»: в Одесу п'їдстри'гац':а, у Кийїу по х'рестики... Відповіді на питання «Що ти робиш?»: рад'їо слухайу... Дуже гарні стосунки: вас'-вас', л'убов' і мак'ї... Відповіді на питання «Як справи? Як діла?»: йак у Ганалулу... Відповіді на питання «Котра година?»: бе^з п'їати ми'нут йак стр'елку у'к'рали... Відповіді на «Дякую»: д'акуїу об по'р'їг мор'їд'акоїу... Відповіді на дулю: в із'ми та заст'рел'с'а... Відповіді на питання «Що ти робиш?»: гу'с'ам йар'мо... Сміятися: зали'ватис'а йак циган с'їроваткоїу... Сильно, голосно сміятися: йак циган до сонц'а, таї'читис'а йак таз'їк по бру'ковк'ї... Розсердитися, надутися: йак п'їгиди... Вияв недоречної радості: весе^нло було йак бат'ка хо'вали / музика г'рала кан'фети да'вали / см'їшно було йак гроб заби'вали / ноги не^н у'лазили о'то ре^нго'тали... Плакати: сопл'ї розпус'тити... Боятися: боїїц':а йак жид в іїни... Не боятися: нал'а'каў козла ка'пустоїу... Бути засмученому: розст'ройенїї йак бала'лайка,

розст'ройений як г'ітара... **Хвилюватися:** манд'ражка б'є... **Мати неадекватну реакцію на подразники:** б'є л'коти об'їстис'а... **Нервувати:** б'є нер'а б'є... **Нервовий:** за'водитися з п'івоберту... **Дуже злий:** як ме'гера... **Жартувати:** мо'чити коней... **Дуже радий, задоволений:** радий як слон п'ісл'а опе'рац'ійі... **Здивований:** оч'і по дв'і ко'п'ійки... **Не справилися надії:** о'це / то'б'і / бабо / і Кийі... **Соромно:** як у пас'л'он'і, як голий у кроп'ів'і... **Швидка людина:** як шило... **Повільна людина:** як о'с'ін':а муха... **Повільна, незграбна жінка:** як кара'катиц'а... **Неврівноважена, нервова, експресивна людина:** з мухойу у нос'і... **Впертий:** хоч' пл'ун' ме'ж'і оч'і / а в'ін (во'на) каже «Дошч іде»... **Вередливий:** як ко'мар у'ку'си... **Ледачий:** ле'дачий як пес, як мухи на с'ін'і, гул'аї / Векло / поки не' с'меркло... **Хитрий:** хитрий як жид, си'д'іла на се'ми / а вивела д'ев'ят'... **Дуже жадна людина:** як жид, мама дали с'ім ко'п'ійок / ка'зали шоб не' т'ратили / бо приб'іут'... **Дуже жадібна жінка:** жадна як зелена жаба... **Не жадібна людина:** в'ід:аст' оста'н':і тру'си... **Безвідповідальний:** де с'адеши там і вок'зал... **Дуже пихата людина:** як чорт на воз'і, с'каче як блоха на гре'б'ін'ц'і... **Дуже пихатий чоловік:** пихатий як п'іве'н'... **Дуже пихата дівчина:** як курка пр'івок'зал'на, запи'шала с' як с'тарша д'ружка... **Брехлива людина:** б'реше як со'бака у мо'роз аж лу'на іде... **Безсовісний:** не' має ли'ц'а... **Уважний:** Мошко спит' / а око висит'... **Хвастовита людина:** як житн'ій кор'жик... **Хвастовитий хлопець:** як п'ітух гамбургс'кий... **Нечесна людина:** чесний як у по'на рукаў... **Образитися:** на'дулас' як жаба... **Легковажна людина:** вирван'і годи... **Бідна, але амбіційна людина:** голий / босий / але з пер'цем... **Байдужість:** д'і'ц'і як жи'д'і'ц'і, про мене / Се'мене... **Спритний:** на од'н'ій ноз'і к'рутиц'а... **Не розторопний:** ін'дик д'умаў / брама у'била... **Балакуча людина:** як н'імец'ке рад'іо... **Балакуча жінка:** як бара'болка... **Мовчазна людина:** наб'рати во'ди у вуха... **Безтурботний, легковажний:** жити овочем... **Дошкульна:** як б'ритва... **Невдячність:** гадити у боршч... **Спокійний:** спо'к'ійний як удаў... **Спокійний чоловік:** ба'би во'ду воз'ат'... **Не спокійний, нервовий:** спо'к'ійний як д'вер'і у м'іл'іц'ійі... **Норовиста, вередлива дівчина або жінка:** як ко'н'ака ф'иркайе... **Упертий:** як те'л'а на мотуз'ку... **Несміливий:** моло'дец' з ба'бами войу'ват'... **Безвільна, безхарактерна людина:** н'і рак н'і жаба, м'ін'е'рал'на во'да н'і пол'зи н'і ур'е'да... **Набридливий:** як вош на ст'руп'і... **Не ввічливий, не вихований:** як з бур'я'ну вискочив... **Злий:** як бу'гаї на п'ри'у'яз'і... **Нахабний:** у м'ертвого оч'і в'иде'ре... **Експресивний:** р'езкий як с'ітро... **Великий простір:** хоч ко'нем га'н'аї... **Малий простір:** хо'рош'ій ба'б'і н'іде с'істи... **Дуже далеко:** три гор'ба по с'ім км, два ла'п'та по карт'і... **Дуже близько:** чере'з л'іс та у баш'тан... **Безлад:** наче Ма'май про'шоў, як н'іму'і парт'б'іл'ет шу'кали... **Дуже багато:** як у дур'ного н'іму'а пат'рон'іу, і мох і тра'ва і

бабка кри'ва... Дуже багато всього найкращого: і лаў'рового лист'а і собач'ого д'рист'а... Дуже багато заборгованостей: хвост'іу / шчо можна і шубу по'шит'... Дуже мало: йак чорного п'ід н'ігтем... Зовсім нема: йак на дуб'і груш... Дуже гарне, якісне: йак у лучших до'мах Па'рижа і Ф'ранц'ійі... Смачна їжа: укусне йак сало з часни'ком... Дуже погане, неякісне: викрас'ит' і виброс'ит', пок'расит' у з'ел'оний цв'ет... Не смачна їжа: з пивом по'т'агне... Дуже довго: аж до Мако'вейа... Недовго: йак босиї наскоу'зау'са... Дуже давно: в'ідколи Уман' і Сау'ран'... Дуже рано: шче й кон'і воду не" пи'ли... Дуже легко, без зусиль: шо раку лапу од'ір'ват', йак д'іти у сад'ік... Кінець чогось: ска'зау бат'ко «ўже» і д'іти ложки поки'дали... Закінчити будь-яку роботу: су'шити весла... Швидко закінчити будь-яку роботу: зай'а вигнали... Ніколи: на Ми'коли та н'іколи, у мокру п'ятницю... Дуже довго: три роки і три дн'і... Не довго: од Р'ізд'ва до Кол'адки... Дуже довго ходити: ти шчо чере'з Батизман хо'диу... Дуже швидко: йак о'дин ден'... Дуже пізно: по'зно / бат'ен'ка, по'зно / доктор / Ван'ка ум'ер... Постійно або дуже часто відвідувати якесь місце: хо'д'ат' йак до ц'еркви... Кінець комусь або чомусь: к'інец' к'іна / шу'кайте д'вер'і, це / то'б'і / Га'пко / і смерт'... Кінець відносин: про'шла л'убоу / зав'яли пом'ідори... Сильно хотіти: не" хоче / йак с'тарец' ко'п'ійки... Сильно не хотіти: хоче йак циган п'ід дошч... Дуже треба: йак воз'дух... Не треба: йак зай'це" в'і п'ідш'тан:ики, йак по'пу гар'мон'...

Висновки. Отже, дуже важливо залучати до навчально-дослідницької діяльності дітей і використовувати таку форму роботи, як збір ареальних фразеологізмів. Із метою попередження спотворення матеріалу необхідно стежити за якістю проведення місцевих експедицій. Перспективу вбачаємо в подальшому зборі фразеологізмів, залученні до цього виду діяльності якомога більшої кількості дітей, удосконаленні питальника.

Список використаної літератури

1. Алефіренко М.Ф. Фразеологізм / М.Ф. Алефіренко // Українська мова : [енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 770–772.
2. Аркушин Г. Л. Сказав, як два зв'язав : Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині / [уклад. Г. Л. Аркушин]. – Луцьк-Люблін, 2003. – («Фразеологія». – С. 76–133).
3. Вархол Н. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини [уклад. : Н. Вархол, А. Івченко]. – Братислава, 1990. – 160 с.
4. Вікторіна О. М. Матеріали до фразеологічного словника Кіровоградщини (соматичні фразеологізми) // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / МОУ України. Черкаський національний університет

ім. Б. Хмельницького / [відп. ред. Г.І. Мартинова]. – Черкаси, 2010. Вип. 11. – С. 59–66.

5. Вікторіна О. М. Матеріали до фразеологічного словника Кіровоградщини (фразеологізми, які містять компонент-топонім) / О. М. Вікторіна // Наукові записки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – Вип. 100. – С. 420–426. – Серія : філологічні науки (мовознавство).

6. Доброльожа Г. Ідеографічний словник поліських народних порівнянь з компоративними об'єктами – назвами тварин / [уклад. Г. Доброльожа]. – К., 1997. – 53 с.

7. Доброльожа Г. Красне слово – як золотий ключ: Постійні народні порівняння в говірках Середнього Полісся та суміжних територій [уклад. Г. Доброльожа]. – Житомир, 2003.

8. Доленко Т. М. Матеріали для словаря діалектних фразеологізмів Подолья / Т. М. Доленко // Вопросы фразеологии : Тр. Сам ГУ, 1975. – Вып. 272. – № 8. – С. 131–142.

9. Коваленко Н. Лексикографічний опис фразем західноподільських говірок // Діалектологічні студії. 4 : Школи, постаті, проблеми / [відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2004. – С. 379–391.

10. Ковбасенко Л. І. Науково-дослідницька діяльність старшокласників як головна педагогічна технологія виховання майбутніх вчених / Л. І. Ковбасенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Культура здорового способу життя та екологічне виховання учнів як складові змісту позашкільної освіти», 25 – 27 травня 2010 р. – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – 470 с.

11. Лисенко П. С. Принципи побудови програми для збирання матеріалів для складання діалектних словників української мови / П. С. Лисенко // Праці XI діалектологічної наради. – К., 1965. – С. 206 – 213.

12. Словник фразеологізмів української мови / [уклад. В. М. Білоноженко та ін.]. – К. : Наук. думка, 2008. – 1104 с.

13. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.

14. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник східно-слобожанських і степових говірок Донбасу / [уклад. В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко]. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 348 с.

15. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / [уклад. В. А. Чабаненко]. – Запоріжжя, 2001. – 200 с.

Елена Викторина. Учебно-исследовательская деятельность детей: особенности организации местных экспедиций при исследовании ареальных фразеологизмов.

В статье описаны особенности организации местных экспедиций во время сбора локальных фразеологизмов. Сделан акцент на важности привлечения школьников к этому виду деятельности. Предложен авторский вопросник для сбора ареальных фразеологизмов. Описаны основные принципы их исследования. Акцентировано внимание на важности и необходимости их сбора.

Ключевые слова. Фразеология, диалектология, степные говоры, научно-исследовательская деятельность детей, вопросник, местная экспедиция.

Elena Victorsna. Teaching and yssledovatelskaya Deyatelnost children: Features in the organization mestnyh ekspedytsyy study arealnyh frazeolohyzmov.

This article describes the peculiarities of the organization of local expeditions during the collection of local idioms. The focus is on the importance of involving students in this type of activity. The author's questionnaire to collect areal idioms is proposed. The basic principles of the research are described. The focus is on the importance and the need for its collection.

Key words. Idioms, dialectology, steppe dialects, research activities of children, the questionnaire, the local expedition.

УДК 371.321

Л. С. Голодюк

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті розкривається генезис поняття «навчально-дослідницька діяльність учня». Проводиться аналіз різних точок зору на зазначене поняття та узагальнюються основні авторські позиції з організації навчально-дослідницької діяльності учнів на уроках математики основної школи.

Ключові слова: діяльність, навчальна діяльність, дослідницька діяльність, навчально-дослідницька діяльність.

Постановка проблеми. Однією із сучасних методичних проблем організації навчально-виховного процесу на уроці є масове впровадження інноваційних технологій навчання, які часто є запозиченими і не адаптованими до української школи, що призводить до зниження рівня початкових знань учнів, зокрема до погіршення якості знань з математики. Ми не можемо уникнути реформаторських змін в освіті і ці зміни з кожним роком будуть глобальнішими та стрімкішими. Сучасному вчителю необхідно навчитися виокремлювати базис кожної інновації та проектувати його на основі сформованого національного досвіду